

**Голові
спеціалізованої вченої ради Д 17.127.03
в Класичному приватному університеті
д.держ.упр., професору
Віктору ОГАРЕНКУ**

ВІДГУК

офіційного опонента доктора наук з державного управління, професора Довганя Валерія Івановича на дисертаційну роботу Гикала Юрія Вадимовича на тему: «Вдосконалення механізмів державного управління вищою військовою освітою», поданої до захисту до спеціалізованої вченої ради Д 17.127.03 на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 –механізми державного управління

Актуальність теми дисертації, зв'язок із науковими програмами, темами.

Початок відкритої військової агресії Російської Федерації проти України надає процесу реформування Національної системи вищої військової освіти новий поштовх. Одним із шляхів зміцнення бойового потенціалу ЗСУ, інших органів сектору безпеки і оборони є трансформація професійної культури на основі доктринальних підходів і принципів командування й контролю, підготовки та освіти НАТО.

Стратегією воєнної безпеки України визначено завдання розвитку систем військової освіти та підготовки особового складу для сил оборони, запровадження освітньо-професійних програм підготовки офіцерського, сержантського та старшинського складу з використанням досвіду бойових дій.

Сучасні вищі військові навчальні заклади як основне джерело забезпечення армії військовими кадрами, мають бути відкритою, динамічною системою, спроможною до аналізу змін, прогнозування майбутнього, підвищення конкурентоздатності фахівців на ринку праці. Головним завданням, яке повинно вирішитися найближчим часом, є покращення державної управлінської системи, скерованої на вищу військову освіту, що, врешті, має підвищити ефективність її функціонування та якість процесу підготовки фахівців військової справи для забезпечення основних державних цілей. Потребу вдосконалення управлінських механізмів викликали об'єктивні умови необхідності розвитку національної системи вищої військової освіти. Все вище викладене є вагомим переконанням щодо важливості й актуальності обраної теми дослідження.

Питанням аналізу механізмів державного управління вищої військової освіти України, виробітки дієвих пропозицій щодо її вдосконалення займаються багато

науковців та практиків. Водночас комплексного дослідження системи, виробітки загальних принципів та мети її трансформації з урахуванням світового досвіду та національних особливостей не здійснювалося. У зв'язку з цим виникає необхідність дослідження актуальних наукових і прикладних проблем функціонування державної політики в галузі військової освіти, ефективності й значущості її державно-управлінських інститутів.

Наукова новизна результатів дослідження

Дисертаційна робота має завершену логічну структуру, побудовану відповідно до поставлених завдань, що дає змогу простежити авторський підхід до вирішення складної наукової проблеми. Предмет і об'єкт дослідження чітко сформульовані, що дозволило обрати необхідні методи дослідження і досягти поставленої мети щодо теоретичного обґрунтування механізмів державного управління вищою військовою освітою в Україні й розроблення практичних рекомендацій щодо її модернізації в умовах реформування Збройних Сил України, військового конфлікту та євроатлантичної інтеграції.

Серед найсуттєвіших наукових результатів, отриманих дисертантом, варто виокремити такі: *вперше* розроблено та описано інноваційну модель державного управління вищою військовою освітою в Україні, складовими якої є: суб'єкти управління (органи державної влади, органи військового управління військовою освітою, науково-педагогічні працівники вищих військових навчальних закладів, громадські інституції); об'єкт управління (вища військова освіта та її складові: освітні послуги з професійної підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації військового кадрового забезпечення ЗС України та інших військових угруповань; мережа вищих військових навчальних закладів, структурні підрозділи цивільних закладів вищої освіти; стандарти освітньої діяльності загалом та військової освіти зокрема; освітньо-професійні й наукові програми, спеціальності, рівні освітньої кваліфікації); вплив на процес формування державного управління з боку міжнародних установ та організацій; концептуальна основа й положення щодо управління у сфері вищої військової освіти; механізми системи державного управління вищою військовою освітою (соціально-економічний, організаційно-управлінський, ресурсний, мотиваційний, науково-дослідницький).

Цікавим є авторський підхід до удосконалення класифікації ключових професійних військових компетентностей, спрямованих на діяльнісний спосіб функціонування й особистісний вимір мислення, побудованих на вмінні передбачення та встановлення чітких логічних взаємозв'язків між усіма структурними компонентами військової системи, і чинників, які впливають на формування ключових професійних військових компетентностей на теоретично-свідомому, практично-функціональному, реально-прикладному рівнях.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність.

Наукові положення, висновки та пропозиції, сформульовані Гикалом Ю.В. в дисертації, є чіткими й обґрунтованими, послідовними та логічними, змістовними й аргументованими, достовірними та переконливими, що забезпечується оптимальною дослідницькою методологією; комплексним застосуванням використанням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: логічний (розкрито основні дослідницькі підходи до проблематики формування державної освітньої політики у сфері управління вітчизняною вищою військовою школою), історичний (систематизовано історико-правові засади формування державної політики управління вищою військовою освітою), аналіз і синтез, узагальнення та наукова абстракція (сформовано понятійно-категоріальний апарат дослідження, проаналізовано міжнародний досвід державної політики управління вищою військовою освітою), порівняльний аналіз (досліджено особливості розвитку військового мистецтва козацької січі, описано управлінські засади формування державної освітньої політики, зіставлено досвід державного управління вищою військовою освітою у країнах – членах НАТО), моделювання (запропоновано інноваційну модель державного управління системою вищої військової освіти в Україні), аксіоматизації (розроблено шляхи трансформації державного управління підготовкою військових спеціалістів з урахуванням євроатлантичних стандартів), аналітичний (ідентифіковано напрями формування ключових професійних військових компетентностей). Це підтверджує глибоке опрацювання проблеми й наукову зрілість дисертанта.

Ґрунтовність дослідження підкреслюється можливістю відтворення досвіду з вирішення окресленої проблеми, свідченням чого є чотири довідки про впровадження результатів дисертаційного дослідження.

Детальне ознайомлення з текстом дисертації дає підстави стверджувати, що підхід автора до модернізації державного управління вищою військовою освітою в умовах реформування ЗС України є комплексним і новаторським.

У першому розділі *«Теоретико-методологічні основи формування механізмів державного управління вищою військовою освітою»* – автором проведено огляд наукового дискурсу проблематики формування державної політики управління вищою військовою освітою, здійснено понятійно-категоріальний аналіз предметного простору дослідження державної політики у сфері державного управління вищою військовою освітою, розкрито основні історико-правові та управлінські засади формування державної політики управління вищою військовою освітою.

Вартісним, на наш погляд, є удосконалений понятійно-категоріальний апарат

теорії державного управління шляхом авторського визначення змісту окремих понять, а саме: «механізми системи державного управління вищою військовою освітою – один з основних елементів загальної національної системи державного управління, за допомогою якого організуються та впроваджуються організаційно-управлінські, нормативно-правові, соціально-економічні, науково-методичні заходи; сукупність ресурсних засобів, мотиваційних стимулів цілеспрямованого впливу державних органів законодавчої й виконавчої влади на систему вищої військової освіти для забезпечення високого рівня якості професійної підготовки та перепідготовки військових фахівців, у контексті виконання кадрового замовлення щодо забезпечення ЗС України якісно-професійним особовим складом»; «система вищої військової освіти – підсистема загальної системи освіти України і елемент системи військової освіти, що інтегрує в собі комплекс самостійних, систематизованих, стандартизованих елементів, злагоджена взаємодія яких приводить до забезпечення ЗС України висококваліфікованим кадровим потенціалом; складається з мережі вищих військових начальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти; суб'єктів освітнього процесу; органів, що здійснюють державне управління вищою військовою освітою; стандартів освітньої діяльності та військової освіти; галузі знань, спеціальностей, освітніх-професійних, освітньо-наукових і наукових програм; рівнів і ступенів освіти»

У другому розділі – *«Сучасний стан розвитку механізмів державного управління вищою військовою освітою»* – проаналізовано міжнародний досвід державного управління вищою військовою освітою, висвітлено проблематику функціонування системи підготовки військових фахівців в умовах військового конфлікту та євроатлантичної інтеграції, охарактеризовано особливості розвитку військового мистецтва козацької січі та можливості його імплементації в сучасне українське військо.

У третьому розділі – *«Шляхи модернізації системи державного управління вищою військовою освітою в умовах євроінтеграції»* – обґрунтовано шляхи трансформації державного управління підготовкою військових фахівців до північноатлантичних стандартів, розроблено напрями імплементації національного досвіду спрямованості (військової спеціалізації) вищої освіти в Збройних Силах України (на прикладі Військової академії (м. Одеса)), розкрито напрями формування військових професійних компетентностей як складової професіоналізації та поглиблення спеціалізації військових фахівців ЗС України в умовах АТО-ООС («гібридної» війни РФ проти України).

На наш погляд, на особливу увагу в цьому розділі заслуговує розроблена автором модель державного управління системою вищої військової освіти, яка

базується на теоретико-методологічних підходах до комплексної взаємодії держави, вищих військових навчальних закладів, структурних підрозділах цивільних закладів вищої освіти, громадянського суспільства та міжнародного співробітництва; використовує специфічні принципи управління, в основі яких покладено комплекс запропонованих механізмів системи державного управління розвитком вищої військової освіти в умовах тривалого військового конфлікту та євроатлантичної інтеграції; має за мету забезпечення високого рівня професійно-інтелектуальної компетентності, морально-психологічної підготовки майбутніх військових фахівців; використовує інноваційні види, форми, методи та засоби навчання, сучасну матеріально-технічну базу; надає перевагу практичній спрямованості процесу навчання.

У загальних висновках, які є чіткими, послідовними, логічними й виваженими, викладено основні результати дослідження, що свідчить про вміння дослідника бачити актуальні наукові проблеми й успішно шукати шляхи для їхнього практичного вирішення.

Отже, можна стверджувати, що ступінь обґрунтованості результатів дослідження Гикала Ю.В. посилюється методологічною й теоретичною обґрунтованістю вихідних положень дослідження; системним аналізом теоретичного матеріалу (опрацьовано 223 джерела); виявленням закономірностей та причинно-наслідкових зв'язків між елементами досліджуваної проблеми; широтою й різноманітністю теоретичної бази, послідовністю та логічністю викладу матеріалу, відповідністю одержаних наукових результатів поставленій меті та основним завданням дослідження.

Практичне значення результатів дослідження.

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробленні теоретико-методологічних і практико-прикладних положень, оформлених у конкретні пропозиції, які можуть бути реалізовані й тим самим стати основою вдосконалення механізмів державного управління вищою військовою освітою в Україні. Одержані наукові результати впроваджено в діяльності: Міністерства у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України (довідка про впровадження № 1479/04/01/1-20 від 17.02.2020); Національного університету оборони України імені Івана Черняховського (акт впровадження від 24.12.2020); Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (довідка про впровадження № 31/34 від 03.02.2020); Військової академії (м. Одеса) (акт впровадження від 23.12.2020); Одеського державного університету внутрішніх справ (акт впровадження від 03.03.2021); Інституту спеціального зв'язку та захисту інформації Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря

Сікорського» (акт впровадження від 27.11.2020).

Висновки та пропозиції дослідження були враховані під час формування стандарту вищої освіти за спеціальністю 253 Військове управління (за видами збройних сил) галузі знань 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Дисертант є співавтором зазначеного стандарту (наказ Міністерства освіти і науки України № 1168 від 29.10.2018).

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях.

Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід та розроблено практичні рекомендації щодо модернізації державного управління вищою військовою освітою в Україні в умовах реформування Збройних Сил України, військового конфлікту та євроатлантичної інтеграції.

Наукові результати дисертаційної роботи опубліковані в 14 наукових працях, зокрема в 4 статтях у наукових фахових виданнях з державного управління, 2 – статті в іноземних виданнях. Результати дисертаційної роботи були оприлюднені на 8 комунікативних заходах різного рівня/

Оцінка стилю та мови викладення результатів дисертаційної роботи та змісту автореферату.

Представлена до захисту дисертаційна робота написана науковою мовою, матеріал викладено у логічній послідовності, науковий апарат роботи якісно оформлений, текстовий та графічний матеріали збалансовані й підпорядковані реалізації основних завдань дослідження. Розділи дисертації логічно пов'язані між собою. У цілому, слід зазначити, що стиль написання дисертаційної роботи характеризується науковою обґрунтованістю та послідовністю, аргументованістю висновків. Проведене дослідження має теоретичний, методичний та прикладний аспекти, що є характерним для наукової роботи.

Автореферат дисертації достатньо повно розкриває основні її положення і є ідентичним за структурою та змістом роботи. Всі наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в авторефераті, детально розкриті в дисертації.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Дисертаційне дослідження на тему «Вдосконалення механізмів державного управління вищою військовою освітою» виконано на високому науково-теоретичному рівні. Водночас, оскільки окремі його положення є дискусійними, що пов'язано з означенням дисертантом власної позиції окремих досліджуваних проблем, слід зробити певні уточнення, застереження та рекомендації з метою подальшого вдосконалення досліджуваної проблематики.

1. У підрозділі 1.1 «Огляд наукового дискурсу проблематики формування

державної політики управління вищою військовою освітою» (с. 22-24), автор недостатньо розглядає роль держави в процесі функціонування вищої військової освіти.

2. У підрозділі 1.3. «Історико-правові та управлінські засади формування державної політики управління вищою військовою освітою», на мій погляд, необхідно було б дослідити додатково трансформацію системи закладів вищої військової освіти з набуттям незалежності Україною.

3. У підрозділі 2.1. «Міжнародний досвід державного управління вищою військовою освітою» (с. 99), основні характеристики систем вищої військової освіти у країнах Європи та світу визначені поверхнево. На мій погляд, необхідно більш детально визначити загальні риси розвитку національних систем вищої військової освіти країн НАТО для можливості в подальшому використовувати цей аналіз в побудові власної системи вищої освіти.

4. У розділі 2. «Сучасний стан розвитку механізмів державного управління вищою військовою освітою», на мій погляд, необхідно було б дослідити вплив радянської системи вищої освіти на сучасний стан освітнього процесу в Україні в військової сфері. Це виглядало б логічним поруч з аналізом системою вищої освіти країн НАТО, дозволяло б більш чіткіше побачити шляхи розвитку вітчизняної системи вищої військової освіти з урахуванням євроінтеграції.

Проте зазначені недоліки мають, в основному, дискусійний характер, не є принциповими та не знижують загальний теоретичний і практичний рівень дисертаційного дослідження. Наведені зауваження та пропозиції є здебільшого рекомендаційними і не знижують високої оцінки наукового доробку дисертанта.

Загальний висновок.

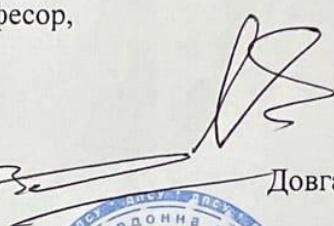
Дисертаційна робота Гикала Юрія Вадимовича є самостійним, завершеним науковим дослідженням. Винесені на захист нові положення, висновки та рекомендації є достовірними, а декларована наукова новизна адекватно розкривається в роботі. Рівень проведених досліджень та їх практична спрямованість свідчать про наукову зрілість здобувача. Опубліковані за темою дисертації наукові праці достатньо повно відображують основні положення, висновки та рекомендації, які стали результатом авторського дослідження.

Актуальність обраної теми дослідження, належний науково-теоретичний рівень, аргументованість і достовірність отриманих висновків та рекомендацій, ступінь наукової новизни, теоретична та практична значущість, стиль викладення матеріалу та оформлення рукопису дають підстави зробити висновок, що дисертаційна робота на тему «Вдосконалення механізмів державного управління вищою військовою освітою» є завершеним, цілісним науковим дослідженням, яке за своїм змістом, рівнем новизни, теоретичним і

практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам пп. 9, 10 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013р. №567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, професор,
старший науковий співробітник
науково-дослідного відділу Національної
академії Державної прикордонної
служби України імені Б. Хмельницького

Довгань В.І.

